

№1 «Күншуақ» бөбекжай балабақшасы

Пікір-талас.

«Гиперактивті балалармен өткізілетін ойын түрлері»
(Педагогтар арасында)

Психолог: Жантөрина. М. Д.

2024-2025 оқу жылы.

Гиперактивті балалармен өткізілетін ойын түрлері.

Мектепке дейінгі кезеңдегі тәрбие – адам қалыптасуының алғашқы баспалдағы. Осы кезде игерген баланың рухани байланысы өмір бойына із қалдырып, оның дұрыс жетілуіне негіз болады. Психикалық даму процесінде танымдық, еріктік, эмоциялық процестерде жеке адамның психикалық сипаттары мен белгілерінің қалыптасуында елеулі өзгерістер болады.

Мектепке дейінгі жастағы баланың психоэмоционалдық денсаулығы көптеген әлеуметтік-қоғамдық ықпалдарға тәуелді. Егер бала балалармен тіл табыса алмаса, балабақша тәрбиешілері де үнемі шағым айтса, бұл балаларға аса көңіл бөлген жөн.

Америка психологтары Н.Бенкер мен М.Альворд гиперактивті балаларды анықтауда төмендегі белгілерге көңіл аударуды ұсынады:

- Ескерімнің төмен болуы;
- Үнемі мазасыздану, адамдардың айтқанын естімеуі; (ұрыншақ, бір орында отыра алмайды)
- Берілген тапсырманы орындауға зауқы болмауы;
- Тез ұмытып қалуы;
- Өзге балаларға қарағанда аз ұйықтайды;
- Қолындағы заттарын жоғалтуы.

Дамуында осындай белгілері бар балаларды ұзақ уақыт бақылау қажет. Сонымен бірге реттеу-түзету жұмыстарын жүргізуді талап етеді. Зерттеу барысында міндетті түрде ата-аналардың ой-пікірін ескеруіміз қажет және төмендегі сұрақтарға берген жауаптарының қорытындысы бойынша, жүргізілетін жұмыс бағыты белгіленеді:

1. Балаңыз оң қолмен немесе сол қолмен жұмыс жасайды, екі қолының күші бірдей ме?

2. Көңіл күйінде өзгерістер байқайсыз ба?

Бір күні жақсы көңіл күйде болса, екінші күні жаман көңіл күйде жаман көңіл күйде болуы мүмкін бе?

3. Баланың жетістіктері оның мүмкіншілігіне сәйкес келе ме?

4. Тапсырманы орындауда қиындықтар бар ма?

5. Бір қалыпты отыра ала ма?

(аяғын шайқауы, саусақпен тарсылдатуы)

6. Бастаған ісін соңына жеткізе ме?

7. Бала импульсивті ме?

8. Оны алаңдату оңай ма?

9. Қызу кірісіп, тез суып қалатын уақыты бола ма?

10. Ашуы тез тарқай ма?

11. Дамуында қиындық бар ма?

12. Тәртіпсіз жағдайлары көп байқала ма?

13. Кез-келген нәрсеге мазасыздана ма?

14. Өзін-өзі бағалау деңгейі төмен бе?

15. Агрессия деңгейі қандай? Ойыншықтарды сындырып, кітаптарды жырта ма?
16. Сұрамай біреудің затын ала ма?
17. Балалармен қарым-қатынасы?
18. Отбасы жағдайы. (толық, толық емес)

Гиперактивті балалармен жұмыс комплексті түрде жүргізіледі. Бұл жағдайда дәрігерлік кеңестермен қатар мектепке дейінгі білім беру мекемелерінде реттеу-дамыту жұмыстары жүргізіледі. Мектепке дейінгі білім беру мекемелерінде балаларды дамыту реттеу бағытында ойындарды пайдаланамыз. Ойын арқылы басқара отырып, баланың сана сезіміне, мінез құлқына ықпал жасаймыз.

Гиперактивті балалардың бойындағы тез қозғалғыш және олар үнемі біздің көңіл аударуымызды қажет ететіндігін ескере отырып, жұмыстың ұжымдық түрінде өтуі бірнеше сатыдан тұрады. Бірінші балалармен жеке жұмыс түрі ұйымдастырылады, одан соң шағын топтарға біріктіріледі, содан кейін ұжымдық топқа ауысады.

1. Кесте. Бір функцияны жаттықтыру ойындары.

Ойын бағытын анықтайтын функция	Жеке	Топтық
Ескерімі	«Айырмашылығын тап» «Тиым салынған қозғалыс»	«Тиым салынған қозғалыс» «Допты жалғастыр» «Броундық қозғалыс»
Қимыл-қозғалысын бақылау	«Қолмен сөйлесу»	«Теңіз толқиды»
Импулсивтілігін тексеру	«Айт», «Жейтін-жемейтін»	«Жейтін-жемейтін» «Айт» «Соқыр және жетектеуші»

Алдымен тек бір ғана функцияны жаттықтыратын ойын-жаттығулар қолданылады. Балалар бұл тапсырмаларды меңгергеннен кейін тапсырманы күрделендіріп екі немесе одан да көп функцияларды жаттықтыру көзделеді.

2.Кесте. Екі немесе одан да көп функцияны жаттықтыру ойындары.

Жаттықтыратын функциялар	Ойындар
Ескерімі және импульсивтілігін текскру	«Айқайлаушы-сыбырлаушы-үндемейтіндер» «Айқай - шу»
Ескерімі мен қимыл-қозғалысын бақылау	«Қалпағым менің үшбұрышым» «Қатып қал»
Импульсивтілігі мен қимыл-қозғалысын бақылау	«Бір сағаттық тыныштық және сағат», «Болады»
Ескерімі, импульсивтілігі мен қимыл-қозғалысын бақылау	«Бұйрықты тыңда» «Шапалақты тыңда» «Теңіз толқындары»

Гиперактивті балалармен жұмыс барысында, балалардың жас ерекшеліктерін және олардың қарым-қатынасын ескере отырып, әр балаға көңіл бөліп, бағыт беріп, тек балаларды жақсы жағынан танып, орын алған кемшіліктерді олармен жақын сырласу арқылы жоюға тырысамыз.

Кестеде көрсетілген ойындарға тоқталатын болсақ:

«Айырмашылығын тап»
(Е.К.Лютова, Г.Б.Монино)

Мақсаты: Бөлшектерге көңіл бөлу арқылы ескерімін шоғырландыруды дамыту.

Бала өзіне ұнаған суретті салады. (мысық, үй) Оны үлкен адамға береді, үлкен адам ол суретті толықтырады да, балаға қайтып береміз. Суреттегі өзгерісті байқап, не өзгергенін айтып береді. Орындарымен алмасуға болады.

Ойынды топ бойынша өткізуге болады.

Бұл жағдайда балалар кезекпен кезек тақтаға сурет салады, теріс бұрылып тұрады. Үлкен адам оның салған суретін толықтырады. Балалар суретке қарап не өзгергенін айтып береді.

«Қолмен сөйлесу»
(М.В.Шевцова)

Мақсаты: Өзінің іс-әрекетін бақылауға үйрету.

Егер бала төбелессе, ойыншықтарды сындырса, қағаз бетіне өзінің алақанының суретін салдырамыз. Одан соң сол суретті жандандырамыз. Көз, ауыз салып түрлі түсті карандашпен бояймыз. Одан соң онымен сөйлесеміз. «Сенің атың кім», «Сен не жасағанды ұнатасың», «Нені жақсы көрмейсің», «Сендер қандайсыңдар?»